

Leuven opent inloophuis voor wie euthanasie vraagt

In alle stilte is tijdens de lockdown in Leuven het inloophuis Reakiro geopend. Mensen die euthanasie vragen, kunnen er met lotgenoten en begeleiders praten over hun gevoelens daarover.

Veerle Beel

Vrijdag 24 juli 2020 om 3.25 uur

Luc Bemelmans en Ann Callebert van Reakiro: ‘De ervaring leert dat lotgenoten niet veel woorden nodig hebben om elkaar te begrijpen.’ *Kristof Vadino*

Elk jaar overlijden in ons land dertig tot veertig mensen door euthanasie vanwege psychiatrisch lijden, de meesten in Vlaanderen. Nog veel meer mensen vragen ernaar, vermoedelijk enkele honderden per jaar, zegt psychiater Joris Vandenberghe (UPC KU Leuven). ‘Paradoxaal genoeg kun je in de psychiatrie pas vrijuit over je doodswens spreken als je een arts om euthanasie vraagt’, zegt hij.

Reakiro wil daar verandering in brengen. De bedoeling is dat het een inloophuis wordt, al stak covid-19 daar een stokje voor. Het initiatief miste zijn officiële start in maart, maar toch vond al een twintigtal mensen de weg ernaartoe. Voorlopig moet je nog een telefonische afspraak maken.

Reakiro komt niet tussen in lopende aanvragen voor euthanasie, de medewerkers helpen je vraag niet uit te klaren. Die taak blijft weggelegd voor psychiaters. Je kunt er wel praten over wat je het meest bezighoudt: je vraag naar euthanasie en je gevoelens daarbij, hoe ambivalent ook.

Minstens een maand

‘Het duurt vaak lang voor een euthanasievraag helemaal uitgeklaard is’, zegt Vandenberghe. ‘Onze ervaring leert dat het wel een jaar in beslag kan nemen, omdat nog allerlei pistes uitgezocht moeten worden, en ook de familie of andere naasten betrokken worden. De euthanasiewet zelf zegt dat er maar een maand bedenktijd nodig is, maar de meeste psychiaters pakken het toch anders aan. De wet laat dat ook toe, artsen mogen bijkomende voorwaarden stellen. Diverse groepen, waaronder mijn eigen beroepsgroep, hebben erop gewezen dat er meer tijd voor nodig is.’

‘Voor de patiënten zelf is dat lastig. Zij kloppen bij psychiaters aan met de boodschap “Ik ben op”. En dan volgen er toch nog vele maanden van gesprekken. Met diverse collega’s uit het zorgnetwerk Diletti vonden we dat we de mensen moeten helpen om die periode goed en zinvol door te komen. We hebben al vaak gezegd dat er nood is aan zo’n tweesporenaanpak.’

‘Daarvoor hebben we Reakiro in het leven geroepen. Het UPC - KULeuven en de Broeders van Liefde, die in de regio diverse psychiatrische voorzieningen bieden, hebben hiervoor de handen in elkaar geslagen.’

Reakiro betekent herstel

Reakiro benadert zijn bezoekers niet als patiënt of cliënt. Bezoekers zijn er te gast, en mogen er zijn wie ze zijn, zegt coördinator Luc Bemelmans. ‘Het wordt een huis waar mensen terechtkunnen met een lijden dat we niet uit de weg gaan, met al hun hoop en hun twijfels. Daar willen we tijd voor maken en bij aanwezig zijn. Zo willen we gekend zijn.’

Wie dat wil, kan ook aansluiten bij een herstelwerkgroep, zoals Ann Callebert, die al van vóór de start van Reakiro als vrijwilliger - begeleidt en dat nu binnen het nieuwe initiatief doet. De groepen worden ingebed in de werking van Reakiro. ‘Je kunt er met lotgenoten praten. De ervaring leert dat ze niet veel woorden nodig hebben om elkaar te begrijpen, en dat dit deugd kan doen’, zegt Callebert.

‘Het duurt vaak lang voor een euthanasievraag helemaal uitgeklaard is. Voor de patiënten zelf is dat lastig’

Joris Vandenberghe
Psychiater UPC KULeuven

Reakiro is het esperantowoord voor ‘herstel’. Het woord staat ook voor een benadering in de psychiatrie die, wanneer genezen niet haalbaar is, mensen ondersteunt om een zinvol leven uit te bouwen, ondanks hun aandoening – soms lukt dat ook nog na een euthanasieaanvraag, soms niet.

Een derde pijler is de palliatieve aanpak: nog vrij nieuw in de psychiatrie, waar vaak steeds nieuwe behandelingen opgestart worden, terwijl het ook helend kan zijn om los te laten. ‘Therapeutische hardnekkigheid moet ook in deze context vermeden worden’, zegt Bemelmans. ‘In de plaats daarvan komt warme zorg.’

Universitair onderzoek

Tot slot is er een aanbod van existentiële psychotherapie, waarbij niet gesproken wordt over familietrauma’s en emoties, maar over de zin (en onzin) van het leven.

‘Ons doel is om maatwerk te bieden voor al wie langskomt’, zegt Bemelmans. ‘We staan ook open voor familieleden of nabestaanden die vragen hebben.’

De KULeuven steunt Reakiro als een proefproject en koppelt er - wetenschappelijk onderzoek aan. Als de werking gevalideerd kan worden, kan het concept overgenomen worden in andere regio’s. De initiatiefnemers sluiten niet uit dat ze in andere regio’s ook in zee gaan met andere partners dan Broeders van Liefde.

Directie kan euthanasie niet meer verbieden

Geen enkele schriftelijke clausule kan een arts nog beletten om euthanasie uit te voeren in een zorginstelling, mits hij of zij de wettelijke voorwaarden in acht neemt.

Op 15 maart is een wet goedgekeurd die de euthanasiewet op dit punt verscherpt. Eerder verboden bepaalde zorginstellingen de toepassing van euthanasie in hun instelling. In ethische visieteksten van sommige instellingen stond zwart op wit: ‘Euthanasie kan niet binnen onze muren.’

Artsen kunnen wel nog weigeren om euthanasie uit te voeren, maar zijn nu verplicht om in dat geval door te verwijzen naar een andere arts. In ethische visieteksten van voorzieningen en organisaties kunnen nog bijkomende zorgvuldigheidsvereisten worden opgenomen, omdat die niet tot doel hebben de euthanasie te verhinderen.

Een andere wijziging betreft de wilsverklaring euthanasie, die toepasbaar is indien men op onomkeerbare wijze het bewustzijn verliest. Vroeger moest die om de vijf jaar hernieuwd worden. Nu blijft die onbeperkt geldig. (vbr)